

MISIJSKA IZLOŽBA U VATIKANU.

23. svibnja posjetih ovu izložbu. Vodio me po njoj A. Rembold D. I., koji je dugi niz godina bio misijonarom u Bombayu; on sada djeluje kod ove izložbe, te je pomogao kod pripreme i smještanja predmeta. O njoj je napisao više znanstvenih radnja. Tog sam dana samo letimice pregledao tu ogromnu izložbu, pa sam se ponovno vratio i nabavio nešto fotografija i više knjiga i uputa. Što takova još nije ni Rim ni svijet vidio, pa evo da dadem barem neki pregled o tom djelu.

I. IZLOŽBA.

Izložba ima 32 velike dvorane i opseže do 6000 m² površine u Vatikanu. Tu su podigli devet novih zgrada kao paviljone i ogromne dvorane u dvorištu zvanu »giardino della pigna«, pa su i upotrijebili i egipatski muzej i »museo lapidario« (kamenin natpisaj). Ulazi se iza crkve sv. Petra prema vaticanskom vrtu. U svakoj je dvorani namješten jedan čuvar-činovnik, koji pazi na predmete i u isto doba daje najkraća razjašnjenja.

Silan je to posao bio: dovesti predmete iz udaljenih krajeva svijeta, sve smjestiti prema nekom planu, odgovoriti zahtjevima znanosti i pošiljača.

I financijalni dio izložbe nije bez važnosti. Ulaznina je vrlo niska: 3 lire. Uzmemo li, da uprava izložbe troši dnevno za same čuvare 3000 lira, to bi moralo ovu izložbu posjetiti svaki dan 1000 osoba. To nije bilo moguće za prva 2-3 mjeseca, ali je u svibnju bilo dana i preko 6000 posjetioca*). Tu je ipak deficit neizbježiv. Na to je uprava odmah računala. Bude li deficit znatan, sv. Otac će ga podijeliti na razne biskupije. No ima i prijatelja ove misije, koji će priskočiti. Glavno je bilo sv. Ocu, da se misijska ideja raširi i zahvati duhove. Uz to će od izloženih predmeta mnogi redovi i izložitelji darovati mnogo toga, pa će sv. Otac osnovati u Vatikanu jedan stalni misijski muzej. — Pohvalno je, što su sve vlade čitavog svijeta susretljivo oprostile sve predmete ove izložbe od svake carine pri dovozu kao i pri povratku predmeta. Isto su tako sve željeznice i sva parobrodarska društva badava vozili spomenute predmete. Izložitelji će dio ovih predmeta prodati na svršetku sv. godine, pa će pojedine misije imati odatle i neki prihod za se.

Ova je izložba originalna zamisao pape Pija XI. On je tu misao iznio 24. 4. 1923. u pismu prefektu propagande, kardinalu Van Rossumu, pa je zaželio da hodočasnici sv. godine jednim pogledom u g. 1925. vide sve što se odnosi na misije, njihovu narav i djelatnost,

* 23.4 je bilo 6122, 12.9. do 6306. Od prosinca 1924. do svršetka rujna 1925. je bilo 522.646. posjetioca.

pa »će tako među svim katolicima misije postati poznate i mile«. Spomenuti je kardinal odmah sastavio glavni odbor. U nj su ušli Mgr. Marchetti - Selvaggiani (nadbiskup Seleucije i tajnik Propagande) Mgr. Peccorari (član Propagande) i Mgr. G. Nogara (generalni tajnik D. širenja vjere). U krilu tog odbora osnovaše podkomisije : 1. Misije za odnošaje s centrima misionarskim (predsjednik Mgr. Marchetti). 2. Umjetnička (Mgr. Respighi), 3. Liječnička (Gemelli), 4. Osobna (Sachetti), 5. Propaganda i štampa (Mgr. Roncalli), 6. Tehnička (Mannucci), 7. Prenos i čuvanje (Mgr. Ercole). Uz ove komisije sastaviše »vještaci« ove sekcije : 1. Biblioteka (Mgr. Mercati, 2. povijest misija (P. Tacchi - Venturi D. I.), 3. Azijske otoke (P. Geispolschein), 4. Afriku (P. Goulet). - Paviljone su izveli inžiniri F. Mannuci i F. de Rossi. Ovi su sjajno riješili svoj problem i ostavili krasan vidik na kupulu sv. Petra i Monte Mario. I sami paviljoni imaju svjetlosti.

Tri su se osobe istakle u znanstvenom poretku i nabavi znanstvenih predmeta : Dr. Dürk, sveučilišni profesor u Münchenu, te P. Gemelli, rektor katoličkog sveučilišta u Milanu za liječničke stvari, pa P. Schmitd za etnologiju.

2. POSJET IZLOŽBE.

Mali će nam tloris pokazati, kako je izložba podijeljena. Obidimo dvorane prema tom nacrtu.

Dvorana je br. 1 posvećena Palestini. Relijef prof. Marcelliniana (6×3 m) predstavlja tu zemlju od Libana do Mrtvog mora. Tu se plastično vide svi gradovi i mjesta, gdje je djelovao naš bož. Spasitelj. Na zidu nam karte predočuju položaj kršćanstva od početka do milanskog edikta, pa do križarskih vojna u Palestini. U toj je dvorani prikazana sv. Zemlja u svojoj povjesti, pa je sve to vrlo poučivo.

Dvorana br. 2 »nije no povijest misija«. Ta je povijest podijeljena u 4 dijela: Od I. do V. vijeka, do XII. vijeka. širenje evanđelja po Asiji i Africi do otkrića Amerike, moderne misije od polovice prošlog vijeka. Tu su mnoge geografske karte, osobito one prof. Piepera. Ima tu i originalnih starinskih nacрта, sagova, rezbarija.

Dvorana br. 3 namijenjena je mučenicima. Tu je oveci broj kršćanskih mučenika, koji su prikazani na umjetnim slikama ili sagovima. Posred dvorane stoji kip sv. pape Grgura, koji šalje sv. Augustina među barbare.

Iz ove dvorane ulazimo u onu br. 4, kojom se počinje etnografski muzej. Po silnom broju raznosvrskih predmeta vidimo, što je i što je bio svijet bez kršćanstva, pa po tome kako su velika dobroćinstva naše sv. vjere. Ovo je prva izložba, kojoj nije predsjedao racijonalista, pa se već po poredaju vidi, da prvi narodi nijesu bili divljaci, nego su bili samo jednostavni i često vrlo čistih pojmova.

Paviljon br. 5 određen je za sjevernu i srednju Ameriku. Netom stupiš amo, vidiš lijepi kip Isusovca H. Marquettea, učenog misijonara, koji je otkrio izvor rijeke Mississippi. To je kopija spomenika, koji se nalazi u Washingtonu (na kapitoliju). Tu su i kipovi ili studije Petricha, koje je on napravio g. 1845-1856. između Indijanaca u Americi. Zid je pokriven slikama Galimbertia, koje ovjekovječuju misijonsko djelovanje u Americi. Ovdje su izložili razne stvari franjevci, redemptoristi, Isusovci, oblatski Bezgrešnog Začeca.

I Propaganda ustanovljena 1622., ima svoju dvoranu; to je br. 6. Tu su karte, po kojima se vidi dokle seže vlast ove ustanove i kako se raširilo kršćanstvo. — Brojevi 7, 8, 9, 10 biblioteka su misijonska. Tu su stare i nove knjige, stara pisma papâ, sultanâ, šîâ, kraljeva i urođeničkih malih vladara. Tu su katekizmi, liturgije, teološke knjige u svim jezicima. Do te biblioteke ima Jerusalemski patrijarhat svoju dvoranu br. 11. I tu ima dosta građe, koja se odnosi na rad tog patrijarhata u prošlosti i sadašnjosti.

U paviljonu br. 12 (južna Amerika) zrcali se misijski rad Salezijanaca, koji djeluju u Patagoniji i Matto Grosso, te oo. Kapucina iz gornjeg Solimoesa i Araukanije, franjevac, koji misioniraju među Indijancima u Ekvatoru, Peru i Boliviji, Posred dvorane je kip Don Bosca, koji grli i katekizira Indijance u Americi. Sličnu nam djelatnost prikazuje u prednoj Asiji paviljon br. 13 i to redova: Kapucina, bosonogih Karmelićana, Salesijanaca, Asupcionista, Isusovaca i Lazarista u Arabiji, Siriji, Armeniji i Mesopotamiji.

Paviljoni br. 14. i 15 namijenjeni su Indiji i Cejlonu. U tim su paviljonima izložili obilje premetâ Isusovci, Kapucini, bosonogi Karmelićani, Društvo sv. Josipa iz Mill-Hilla, misijonari sv. Franje Saleskog iz Annecya, Salvatorijanci, Salesijanci, sjemenište za vanjske misije u Milanu, vanjske misije iz Pariza, kongregacija sv. Križa, Dominikanci, oblatski Bezgrešnog Začeca.

Vanjske misije iz Pariza i oo. Dominikanci imaju dvoranu br. 16, koja nosi naslov »Indokina«.

Podimo sada u paviljone, koji se nalaze u vatikanskom vrtu. Paviljon br. 24 uredili su liječnici Dr. Dürk i Gemelli. To je liječnički paviljon. Tu se vide uzorci bolesti: chagas, kala-azar, spavanja, kuge, leishmanioze, ankylostonija i bilharziosis. Tu o svakoj bolesti vidimo: etiologiju, kliniku, patološku anatoniju, terapiju i profilaksu. Tu jedna karta predočuje sve liječničke postaje u kolonijama u g. 1914. Oveći broj (80) mikroskopâ omogućuje zorno gledanje uzročnika raznih bolesti. Izložbi su ustupili svoje sprave i uzorke razni znanstveni zavodi u Njemačkoj i Italiji. Liječnik i misijonar P. Kolumbanus O. F. M. prikazao je do 2000 ljekovitih biljki u originalnim kineškim posudama. Scuola di patologia delle malattie coloniali na sveučilištu u Bologni pod prof. Franchinim prikazala je elephantiasis, a instituto sieropeutico u Milanu

svoju produkciju seruma i obilnu literaturu o tome. Instituto biochemico u Milanu izložio je vitamina. Iz zoologije i botanike ima bezbroj preparata. Taj paviljon hoće da pokaže, kako znanost i misionarstvo moraju da idu skupa u pobijanju kolonijalnih bolesti.

Daljna dva paviljona (br. 25 i 26) prikazuju Kinu. Tu su franjevci izložili dragocijenu zbirku novaca. U ovom paviljonu imaju udjelci i Dominikanci, Fasioniste, Augustinijanci, vanjske misije iz Pariza i Salezijanci. Tu vidimo, kako se Kinezi odijevaju, kakovi su im stanovi i posude i to sve kod raznih slojeva. Ima tu biblijskih prikaza u kineskom stilu na zidnim zavjesama kao i na liturgijskim odijelima, ima i više modela kineskih kuća, skupina čitavih sela, stanova za imućne i siromahe. Isusovci su mnogo izložili u br. 26. radnja svojih škola u Ngan-Hoeilu i Nankinu. Dalje su izložili razne stvari portugalski misijonari iz biskupije Makao, lazaristi mlada zajednica misijonska u Maryknollu (Sj. Amerika), pitomci misijskih sjemeništa u Parmi i Rimu, vanjske misije u Milanu.

Dvorana br. 26 ograničena je na asijske otoke i Japan. Zastupani su Marianisti, Isusovci, Karmelićani prve opservancije, redovnici Božanske riječi (Verb. div.) u Steylu, vanjske misije u Parizu, misijonari iz Mill-Hilla, Franjevci i Dominikanci. Japanska je vlada mnogo uradila za ovu izložbu; poslala je mnoštvo modela, mrtvog cvijeća, reljefa.

U dvorani br. 27 gledamo urođenike iz Oceanije u lovu. kućnom radu, u njihovoj odijelu, primitivnim spravama i stanovima. Tu su doprinijeli razne predmete redovnici Božanske riječi, Salezijanci iz Kimberleya, Benediktinci iz Nove Norcije, Maristi, redovnici presv. Srca (Picpus) iz Hawai i Tahiti, pa misijonari presv. Srca.

Središnja je i zapadna Afrika našla svoje mjesto u paviljonu br. 29. Ovdje su izložile Afričke misije iz Liona predmete iz Obale slonove kosti i Nigerije, Bijeli Oci iz Sudana i Sahare, Oci sv. Duha iz Senegala, Salezijanci iz Port Saida, Oci Marianhill, Oblati Bezgrešnog Začea, Benediktinci sv. Otilije i Belgijski Kasinci, Isusovci, pa portugalska prelatura iz Mozambika. Belgijski je Kongo vrlo dostojno prikazan.

Iz ovog paviljona ulazimo u onaj br. 30, koji je namijenjen središnjoj i sjevernoj Africi. Ovdje vidimo, kako djeluju Kapucini u Eritreji i između Gallas, Franjevci u Maroku, Egiptu i Libiji, Afričke misije iz Liona na delti Nila, Trinitarci i »Bijeli oci« oko jezera Alberta i Nyanze, redovnici iz Mill-Hilla, te Afričke misije iz Verone na ekvatorijalnom Nilu, misijonari Consolate, Benediktinci sv. Otilije, redovnici Družbe Marijine, Sv. Duha, Lazaristi, misijonari da la Salette i Isusovci. U maloj su dvorani br. 31 prikazali Bosonogi Karmelićani život u Bagdadu.

Pređimo sada iz paviljona u vaticanskom vrtu i krenimo kroz »Giardino della pigna« u drugi hodnik br. 17 i 18. Što je to? To je krilo vaticansko Chiaramonti. Tu je inače galleria lapidaria.

Sada je tu smještena sasna nova znanost: misijonska statistika. Tu su bezbrojne table, koje prikazuju grafički i u brojkama rad pojedinih redovničkih zajednica. Tu nalazimo, koliko koja zajednica ima misijonara i kateheta, koliko uspjena u radu (pricesti, krsčenja, vjenčanja). Amo su smjestene i nekoje stvari, koje kasno stigoše ili ne nadoše dovoljno mjesta u prije navedenim paviljonima.

Ovo je tek letimični pogled. U svakom navedenom paviljonu mogli bi smo čitave dane i sedmice proučavati i ne bismo svladali sav materijal, koji se tu nalazi. Tu bi mogli proučavati geografiju fizičku na raznim kartama, starim i modernim, u rukopisu ili tiskanim, bajnovite prizore, panorame (nacrtane ili fotografirane), radnje urođenika, rezultate metereološkog sistematičkog ili slučajnog opažanja (termometra, pluviometra i t.d.); sprave, kojima urođenici promatraju nebeske pojave, mjere vrijeme, predviđaju kišu, oluje i slično. Ima tu krasnih uzoraka mramora, kamenja, mnogih ruda. Po zidovima ili ispod stakla smješteni su uzorci cvijeća, voća, raznog sjemenja, vrsti drva, rijetke i čudnovate ptice, tosili (zubi, lubanje, skeleti), gmazovi, ribe kukci i t.d. Zastupani su tipovi krokodila, jelena, medvjeda, slonove kosti, leopardi, lavovi. Na svoje oči vidimo, kako se ljudi po raznim krajevima odijevaju, pletu kosu; vidimo njihove nakite na vratu, rukama i nogama, prstima i usima, kako režu zube, usne, uši ruke, nos. Sprave i urođenički proizvodi važni su za njihovu industriju. Mreže, košare, pokrivači, tkanine, keramika (posude) i numismatika (novci) predočuju nam stepen te kulture. Tu vidimo, kako koji narod pripravlja kruh, mlijeko, meso, uopće jelo; kako lovi ptice, životinje, ribe; kako plovi, kako se naoruža kod navale (kamen, kost, drvo, kovina) pomoću lukova, strijelica, praće, sjekire, koplja, sablje, mača. Ratne trublje pozivlju junake, bubanj oživljuje brdo i doline. Ni urođenici nijesu bez glazbe i pjevanja, pa tu ima glazbala i gramofona, urođeničkih muzikalnih oznaka za note.

Pred nama se nižu urođeničke zastave i znakovi, rukopisi, sprave za pisanje, urođenički papir ili zamjena njegova, njihova proza ili pjesma. A koje tekar obilje na religioznom polju! U kineskom paviljonu strah nas i smijeh hvata pred budističkim paklom; do 250 budističkih kumira kao i bezbroj onih drugih vjera ističe prednost kršćanstva nad svim vjerama. Amuleti, talismani dokaz su praznovjerja, što ubija nekršćanske narode. Uz to vidimo razna odijela svih mogućih kultusa, njihove svete knjige, rituse, pokapanje i vjerske funkcije. Fonografski cilindri iznose pred nas Oče naš, Zdravo Marijo i Vjerovanje u svim mogućim urođeničkim jezicima.

Veliki album čuva imena važnijih posjetioca. Tu se nižu iza pape kardinali, biskupi, književnici, političari, geografi, etnolozi,

bibliografii. I svi su ti posjetioci izišli iz izložbe, puni velike misli: misijonsko je djelo vrijedno najveće pažnje i sudjelovanja. To je pitanje civilizacije i prave kulture, ništa ne može da se takmi s katoličkim misijonarima. Opravdano je kazao Pijo XI. već u koncistoriju 24. 3. 1924. pred kardinalima : »Približuju se dva događaja, koja nam se čine da mijenjaju Rim i svijet kao dvije velike vizije vjere i ljubavi, dva sjajna prizora bratstva i pomirenja općenitog : sveta godina i misijska izložba u Vatikanu. S jedne će strane vjerni katolici cijelog svijeta doći kao hodočasnici (a bit će ih—ne sumnjamo—mnogo i mnogo tisuća), svi sjedinjeni u jednom čuvstvu pokore, u jednoj želji da što više izmire svoju savjest s Bogom. u jednoj odluci e će plemenitije i odlučnije kršćanski živjeti. Ti će vjernici doći i proći kroz sveta vrata, koja ćemo otvoriti, da se što obilnije blago otkupljenja slije na pohoditelje svetog grada i na sve vjernike svijeta. S druge će strane isti posjetioci i vjernici diveći se gledati u očevidnoj objektivnoj sintesi divno i uistinu heroičko djelo misijonarâ, koji su se žrtvovali i one božanske blagodati, koje su ovde u tolikoj obilnosti, raznose tolikoj i tolikoj braći, koji toga nažalost nemaju. Ovi će posjetioci čutjeti poticaj, e bi sve to bolje upoznali ovo djelo, sve više ga zavoljeli i pomogli prema mogućnosti, koju će im milosrdni Bog udijeliti. Sve ovo već unaprijed vidimo i naše se srce otvara i širi s vašim, poštovana braćo, prema sve ljepšim i pouzdanijim nadama u veću slavu Božju, obilnije posvećenje duša, veće raširenje kraljevstva Božjeg i da će se ljudi i narodi što više i bratski približiti. pa će se sve više približiti ostvarenje ovog programa, za kojim hlepi i neprestano zazivlje naše srce : Pax Christi in regno Christi«.

3. DVIJE TEMELJNE MISLI.

Prva je temeljna misao ove izložbe: misijska će se ideja **popularizirati**. Ta nju će posjetiti ne samo rimsko građanstvo i s njime koji milijun hodočasnika, nego o njoj pišu novine i časopisi. U Holandiji je na pr. misijska ideja tako popularna, da do 3000 njezinih sinova radi u vanjskim misijama, ima do 48 misijskih redova i kongregacija s 49 samostana (od tih je 8 ženskih), te se 7 muških i 4 ženskih družbi bave isključivo raširenjem vjere. A Holandija nema nego 1,810.000 katolikâ. Čitava sjev. Amerika nema nego 450 misijonara, dakle trećinu holandeskih. Zamjerno je i to : što je koji narod bolje vjerski organiziran i jači u njemu buktii vjerski život, to više radi za vanjske misije. I obratno je istina : što koji narod više žrtvuje za misije, to je on i više katolički. Nema dakle sumnje, da će vatikanska izložba mnogo koristiti te će se ideja misija popularizovati. Već se sada zamjećuje, kako je interes oko misijâ porastao. Tako mi je n. pr. pripovijedao u Rimu

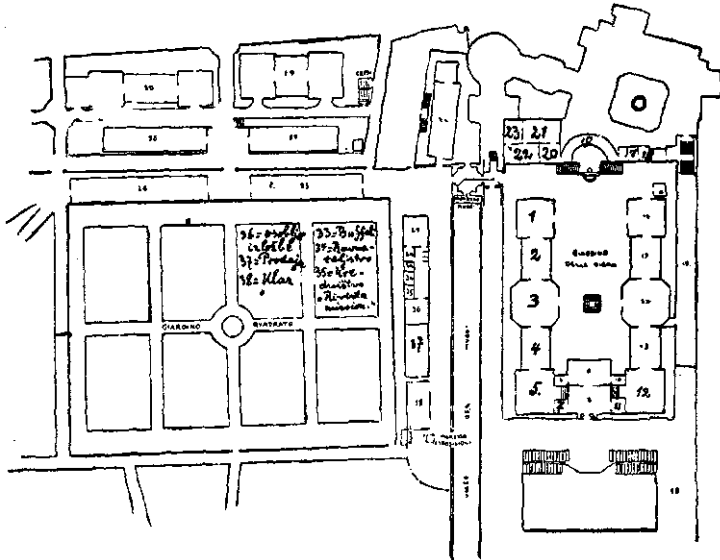
upravitelj časopisa »Le missioni della Compagnia di Gesu« (što izlazi u Mlecima), da je već za prva tri mjeseca izložbe poskocio broj njegovih pretplatnika za 17.000 novin. Ovaj uspjeh osjetiše i drugi misijski časopisi i misijska društva. Jednako se povećao broj misijskih kandidata u misijskim redovima. Sve raste s oduševljenjem.

Druga je temeljna misao : što bolji znanstveni rad na području misija. Tu ideju ističe i sama izložba u statistici, spravama i opažanjima vremena i vjetrova, geografskim i povjesnim kartama, nada sve u etnološkom rasporedu o. Schmidta. Kako je srce sve izložbe paviljon mučenikâ, tako je središte znanstvenog rasporeda etnologija. U ovoj izložbi gledamo dvije stvari : Evolucija kulture niti je jednolična niti u upravnom pravcu. I u najstarijoj kulturi nalazimo »diferencirane« tipove, a novije kulture među sobom slične nijesu takove neovisno, nego su nastale takovim fusijom. Protukršćanski je evolucijonizam htio da protumači povijest pomoću jednog jedinog i nužnog zakona.

Još nešto gledamo u ovoj izložbi : božanstva, kumiri, amuleti fale sasma ili ih jedva ima u primitivnim epohama, a u kasnijim ih ima u obilju. U ovim kasnijim epohama obiluju i umjetni proizvodi i luksusni predmeti. Doslje je protukršćanski evolucijonizam pripisivao primitivnim epohama samo divljaštvo i najveću nelogičnost, ali činjenice eto govore protivno. Tu vidimo, da je u obratnom odnošaju materijalna i duhovna kultura (Cfr. *Civiltà cattolica* 1925, 331 ; R. Pettazzi, *Dio, Formazione e sviluppo del monoteismo I, Roma 1922* ; Pinard de la Boullaye, *Etude comparée des religions*, II, p. 201—203). U ovoj izložbi nijesu kulture podijeljene a-prioristički, nego na temelju činjenicâ, pozitivno i u istinu kritički, kako ih je zastupao Graebner već g. 1911. u svom djelu »*Methodes der Ethnologie*«. Već je pred 50 godina zastupao te misli vrsni antropolog francuski A. de Quatrefages (1810—1892), ali ih je potisnuo fanatizam socijološke škole E. Durkheina. S Graebnerom se i Schmidtom sada slažu u Americi Fr. Boas, R. H. Lowie, A. A. Goldenweiser, A. L. Kroeber, E. Sapir, u Engleskoj Fr. Maitland, W. R. H. Rivers, J. W. Jackson. P. Schmidt kani kasnije usavršiti ovaj raspored i nadodati neke »tipičke« uzorke i bolje upotpuniti pregled. No već sadanji materijal daje lijepu sliku ideje o odnošaju materijalne i duhovne kulture kao i evolucije na tim poljima.

Čuo sam u Rimu, kako je izložba iznenadila i same misijonare. Mnogi su se bavili i znanstvenim radom na etnološkom polju, ali su sada dobili novih poticaja i uvida u cijelo to polje. Odavna je bilo jasno misijonarima, da misije moraju i znanstveno djelovati i bistrirati etnološka pitanja, ali je sada to postalo nekako zorno. U Njemačkoj ima na sveučilištima posebnih katedra za misijonsko djelo kao znanost. P. Schmidt izdaje od g. 1906 časopis »*Anthro-*

pos« za internacionalnu etnologiju i lingvistiku na znanstvenom temelju. Glavno mu surađuju katolički misijonari. U istu je svrhu P. Schmidt pokrenuo etnološke kongrese, pa će mnogo koristiti znanosti i kat. misijonarima i onaj u Milanu (17-26. 9. 1925).

Na vaticanskoj se izložbi vidi, kako su katolički misijonari pioniri ne samo vjere, nego i kulture uopće. Oni opet pridižu pale narode, neiskvarene još bolje oplemenjuju. Katoličke misijonarke zalaze u ženske krugove muhamedanske i budističke, gdje bi inače ti krugovi ostali za vazda otuđeni svakoj slobodi i ideji ljudskog dostojanstva. Koliki je tu napor! Protestanski misijonari imaju novaca, ali ne prodiru u dušu naroda niti se mogu takmiti s naporom i uspjehom ili mučeničkom krvlju katoličkih misijonara. Isto tako nitko nije dorastao katoličkim misijonarima na polju znanstvene etnologije. Vatikanska će izložba tu još više pridići ovaj znanstveni rad i razviti ga u pravoj kolotečini.

A.